

ואהבת לרעך כמוך

אמר רבי עקיבא זה כלל גדול בתורה.

ש. נשאלת השאלה מה פתאום זה "כלל גדול" ומדוע זו מצוה חשובה ?? נתאר לעצמנו שיש אדם עם פיאות ארוכות, וזקן עד המתניים, ציצית עד הברכיים, וכובע רחב שוליים, האם זה כ"כ משנה שהוא אוהב רק את עצמו, והוא רב עם כולם הרי העיקר שהוא חרדי ושומר תורה ומצוות ?

ת. והתשובה היא, עם סיפור עצוב מאוד, שעד היום אנו עצובים ומתאבלים בגללו :

רבי עקיבא היה רועה פשוט...

והלך ללמוד תורה ובדרך ראה מעיין...

והלך ללמוד עד שחזר עם 12,000 תלמידים..

ואח"כ חזר עם 24,000 תלמידים....

במקום אחר מספרת הגמרא שבסוף כולם נפטרו !!!!! אזור שלם של צדיקים שהסתלקו מהעולם !! והיה העולם שמם ! ומדוע ? כי לא קיימו מצות ואהבת לרעך כמוך כראוי. לכן אמר רבי עקיבא שזה כלל גדול בתורה.

ש. מדוע תורתם לא הגינה עליהם ?
ת. מפני שלא היתה זו התורה כתיקונה.

ורואים ההיפך, שהיו צדיקים שהיו מאוד זקנים ושאלו אותם בזכות מה זכו ? וענו כולם "מעולם לא נתכבדתי בקלון חברי"
ורואים ש"ואהבת" זה סגולה לחיים ולהפך ההפך ח"ו.

ש. מדוע נענשו דוקא באסכרה שהיא מיתה קשה מאוד ?
ש. רשב"י אומר שאסכרה באה על ביטול תורה, ואם כן גם אם מגיע להם עונש מדוע דוקא אסכרה ?

תלמידי רבי עקיבא

תלמידי ר"ע מתו באסכרה שזו מיתה קשה שבכולם הגמרא
אומרת מפני מה בא אסכרה : א. לשון הרע. ב. רבי שמעון אומר
ביטול תורה

שבת לג. ת"ר ד' סימנין הן סימן לעבירה הדרוקן סימן לשנאת
חנם ירקון סימן לגסות הרוח עניות סימן ללה"ר אסכרה.

ת"ר אסכרה באה לעולם [דף לג:] על המעשר
ר' אלעזר בר' יוסי אומר על לשון הרע

אמר רבא ואיתימא ריב"ל מאי קראה והמלך ישמח באלהים
 יתהלל כל הנשבע בו כי יסכר פי דוברי שקר
 איבעיא להו רבי אלעזר ברבי יוסי על לשון הרע קאמר או
 דילמא אף על לשון הרע נמי קאמר
 ת"ש כשנכנסו רבותינו לכרם ביבנה היה שם רבי יהודה ור'
 אלעזר בר' יוסי ור"ש נשאלה שאלה זו בפניהם מכה זו מפני מה
 מתחלת בבני מעיים וגומרת בפה
 נענה רבי יהודה ברבי אלעאי ראש המדברים בכל מקום ואמר
 אע"פ שכליות יועצות ולב מבין ולשון מחתך פה גומר
 נענה רבי אלעזר ברבי יוסי ואמר מפני שאוכלין בה דברים
 טמאין דברים טמאים סלקא דעתך אלא שאוכלין בה דברים
 שאינן מתוקנים

נענה ר' שמעון ואמר בעון ביטול תורה
 אמרו לו נשים יוכיחו שמבטלות את בעליהן נכרים יוכיחו
 שמבטלין את ישראל
 תינוקות יוכיחו
 שמבטלין את אביהן
 תינוקות של בית רבן יוכיחו [שאצלם לא שייך ביטול תורה
 שהרי אינן מתבטלין]

התם כדרבי גוריון דאמר רבי גוריון ואיתימא רב יוסף ברבי שמעיה בזמן שהצדיקים בדור צדיקים נתפסים על הדור אין צדיקים בדור תינוקות של בית רבן נתפסים על הדור.
 א"ר יצחק בר זעירי ואמרי לה א"ר שמעון בן נזירא מאי קראה אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן וגו' ואמרינן גדיים הממושכנין על הרועים ש"מ אף על לשון הרע נמי קאמר ש"מ

ש. מדוע ה' לא חס על תורת תלמידי ר"ע
 ת. כי תורה באופן כזה אינה תורה !!!

ש. מדוע התלמידים לא למדו זאת מרבי עקיבא
 ת. כי ר"ע היה כ"כ מושלם מצד עצמו והיה לו טבע מיוחד מלידתו ושורשו. ולא זכו ללמוד שגם מי שמושחת ועקום התורה מטהרתו שיהיה מושלם, ובתכלית השלימות.

ב. חיי תורה מקנים שלמות

הפן השלילי

חיי תורה : מי שבגדר מומר למידות ורצונות, הוא לא נכנס לעולם התורה בדברים הצריכים השקעה עצמו גופו ורצונותיו,

אז התורה מסובבת סביבו ואינו חודרת אליו פנימה גופו נשאר גוף כמו של גוי ואינו מתעדן על ידי תורת ה'. גופו אינו מקבל את התורה ! אינו תלמיד.

אל יאוש : ש. אם מישהו יגיד שהוא אוהב את עצמו, ליבו קשה, ואינו יכול ללמוד לוותר, מה נאמר לו ?
 ת. יש לנו לימוד מרבי עקיבא שלמד מהמעייין שטיפה ועוד טיפה יכולה לבקוע אפילו סלע חזק, ולמד מזה שהתורה הקדושה יכולה לבקוע כל לב, ובודאי לטהר כל לב.

משל : אדם שבא ללמוד תורה ואינו מטהר מידותיו הרי זה כעוטרף ליבו בעטיפת סמרטוט של מידות. כמו אדם שמושיט יד לברך את השני עם כפפה.

ג. חיי תורה מקנים שלמות

הפן החיובי

התורה משפיעה על האדם שיהיו לו מידות טובות ולב טוב וחס ושלוש לא לב רע אכזרי ורשע. וכמה שאדם לומד יותר תורה זוכה יותר ויותר ללב נקי מדברים רעים ורצון לעשות טוב לעצמו ורע לחבר.

ש. תלמידי חכמים נקראים "חברים" כי חברתם נעימה וקשה
הרי גם לאנשים רגילים יש חברים ?
והתשובה שכולם חושבים על עצמם!!! נעזרים בחברים לעצמם,
אולם התלמידי חכמים חושבים על החברים להנעים לחבריהם
!!!

שאלה שנשאלו בה רבים, אם יתנו לך אפשרות לבחור בין מצב
שתקבל פרס 100 סוכריות וכולם יקבלו 200, או תעדיף לקבל 50
וכולם סביבך יקבלו 25 ?
מעניין שכששאלו גוים הרוב העדיפו את המעט העיקר שירגישו
יותר מאחרים ולא פחותים. נקוה שיהודים היו עונים אחרת.

הרב שך פעם אמר מעולם לא ראינו גדול בישראל שלא היה
מיוחד מיוחד במידות טובות כמו שהוא היה מיוחד בתורה, מפני
שהתורה עושה לאדם לב טוב, לב זך. ושאל אותו איש שיחו
היכן זה כתוב ? וענה שאינו זוכר כעת, אבל זה כתוב ! ואמר לו
תמצא אתה גדול אחד שלא התעלה גם במידות טובות וחשב
ולא מצא.

והדבר כתוב שהם תלויים זה בזה במקומות רבים, וגם באבות
אם אין תורה אין דרך ארץ ואם אין דרך ארץ אין תורה. [ועי"ש
בר"י]

הרב וולבה זצ"ל סיפר שמול ישיבת מיר היה בית ספר של גויים
בני נוער והם עשו דברים הכי גרועים שם וזה לא הפריע לרמה
שלהם בלימודים לעומת הישיבה שדרגת הבחור עלתה עם
הלימוד.

עוד אמר המשגיח הרב וולבה זצ"ל על תלמיד בבית ספר
אומרים מתקדם לעומת זאת בתורה אומרים מתעלה. [להתקדם
ניתן בתחום אחד בלבד, אבל להתעלות להתרומם זה הנפש עם
הגוף כולו].

סיפר הדוור בב"ב 2 אנשים מברכים אותי כל בוקר בברכת
בוקר טוב ומציעים לי כוס קפה, רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל
ורבי חיים פרידלנדר זצ"ל מעניין שבדיוק אותם גדולים בתורה
הצטיינו במיוחד בהנהגה במידות טובות עם הדוור.

ד. הנסיון של קיום ואהבת לרעך כמוך

ש. מה היא מצות ואהבת לרעך האם רק לא להזיקו ?

ת. היה צריך ללכת ברחוב ולראות את חבריו ולנשקו כמו ס"ת
כי זה "יהודי" זו המצוה ואהבת לרעך.

ש. האם יש להקל בענין ?

ת. להכות יהודי זה חמור יותר מלהכות חלילה על ארון קודש.

ש. האם זו מצוה ממש ?

ת. באותה תורה שכתוב לשמור שבת כתוב ואהבת לרעך כמוך.
ואדרבה קשה אונאת דברים מאונאת ממון. כלומר "אל תונו
איש את אחיו" יותר חמור מלגזול ולהזיק.

ש. מה יעשה אם יש לו דחף רב להתנקם בחברו

ת. חז"ל אומרים אין אדם נוגע במוכן לחבירו כמלא נימא,
פירוש אדם אינו יכול לקחת מחבירו אפילו כמלא שיערה, ואם
מזיק לחברו סוף שיצטרך חלילה ליתן את הדין, ואם כן מה יש
להתנקם בחבירו.

ש. איך ישלוט בעצמו ?

ת כמו בעל עסק שכועס מאוד על מישהוא, והנה אותו אדם בא לקנות אצלו סחורה רבה, הסוחר יבליג ולא ינזוף בו כעת בכדי שלא להרחיקו שילך בלי סחורתו, כך צריך להרגיש בעולם הזה שאנו סוחרים לצבור זכויות, וכל סוחר יודע שלא להפסיד את סחורתו.

ש. מדוע הכהו ה' או ציערו ע"י חבריו ?

ת. בכדי שיהיה לו נסיון לנקום ולהחזיר ה' סיבב שההיזק יבא ע"י חברו.

ש. מדוע אנשים רפויים יותר בעניני בן אדם לחברו?

ת. כי מול הגמרא אין לו מדות רעות משא"כ נגד חברו. ששם יש לו נסיון עם מידותיו.

ש. מדוע אמר ר"ע זה כלל גדול בתורה ? הרי עניני בן אדם

לחברו קיימים גם אצל הגוים בתור הגינות ?

ת. כי זו הבחינה הגדולה שנגד חברו יש לו את כל המידות רעות ואת כל ייצר המידות לכן ע"ז אמר ר"ע זה כלל גדול בתורה

ש. מה יעשה אם נמצא בחברת אנשים רעים שלא מגיע להם

שיאהב אותם ?

ת. היה אדם שבא לרבו ואמר לו, מה אני יעשה שכל העולם כ"כ גרועים?

אמר לו הפתרון פשוט: תלמד מוסר ותראה שכולם טובים רק אתה חושב עליהם רע. הבעיה היא בדך !!!

ש. שנאה עם סיבה מותרת או אסורה?

ת. בית שני חרב על שנאת חינם, כלומר לא בגלל שהסיפור היה שבר קמצא הלשין למלך אלא בעוון השנאה.

ש. באם יש סיבה מוצדקת לשנאתו האם זה מותר?

ת. הרי היינו שואלים את אותו אדם במסיבה מדוע הוא שנא את קמצא, ודאי היה מסביר ואם היה ת"ח אז בק"נ טעמים לטהר את המחלוקת, אולם הגמרא אומרת שהיתה ביניהם שנאת חינם.

ש. שנאת חינם האם באמת היא חינם ולא משלמים כלום?

ת. צריך לדעת שזו לא סתם שנאת חינם זה עולה די ביוקר חלילה.

שהשני לא ירוויח

היה אדם שבא עם חבירו לדין תורה על סכום כסף פעוט והפך עולמות, ושאלו הדיין איני מבין אתמול הטרפתי לך בהמה

מספק ובלי הרהור התרחקת מזה כבורח מאש, וכאן הנך נוגע באיסור ממש ואינך חושש? אלא כשיש אדם ממול יש לו מידות נגדו, אדם אינו מסכים שהשני ירוויח מחסרונו, ובודאי לא יריבו.

ש. המידות הרעות מביאות לכך שלפעמים ליהודי זר מציעים שיאכל וישתה וכו' אולם בין החברים הקבועים יכולים להתגלע סדקים שהוא כלל לא מסכים להיות טוב איתם כשם שהוא טוב לזרים. ואכן יש לתמוה מדוע זה כך?
ת. כלפי מי שקרוב אליו יש לו יותר תחרות.

זו גם הסיבה שמרחמים על אנשים מרחוק יותר מעל אנשים מקרוב.
ילד שיש לו בעיות חברתיות באמת, מוצא לעצמו חברה נעימה בקרב מבוגרים או צעירים ממנו.

ש. חיזוק ללא תיקום.
ת. בעצם אדם אינו יכול להזיק לחברו אלא ה' כיון שהמכה שנגזר עליו לקבל יקבל מחבר בכדי שיהיה לו נסיון לנקום ולהחזיר.

ש. האם זה חמור להכות יהודי ?
ת. להכות יהודי זה חמור יותר מארון קודש.
הערה : אצל ילדים ההבדל בין משחק להכאה הוא קרוב

ש. איך נקרא בעל מחלוקת ?
ת. פעם אחת צריך לומר את האמת בפנים איך נקרא בעל
המחלוקת טפש

ש. בית שני חרב על שנאת חינם, כלומר לא בגלל שבר קמצא
הלשין למלך אלא בעוון השנאה, הינו שואלים את אותו אדם
במסיבה מדוע הוא שנא את קמצא, ודאי היה מסביר ואם היה
ת"ח אז בק"נ טעמים לטהר את המחלוקת, אולם הגמרא
אומרת שהיתה ביניהם שנאת חינם.

וצריך לדעת שזו לא סתם שנאת חינם זה עולה די ביוקר.

מסכנים הבנים של השכן הכעסן שלא למד לוותר איזה בזיונות
איזה מסכנים חלילה חלילה שזה לא יהיו הבנים שלך.

צווי ד'

רבי בנימין מנדלסון זצ"ל הטריף בהמה גדולה בתקופת כהנותו בקרית אתא, הקצב חרק שיניו בזעם. בלילה כשהרב למד וכל בני הבית ישנו בא עם סכין קצבים לבקר את הרב הרב הכניסו לחדרו, ואז שלף את הסכין ושאל האם הבהמה כשרה או טריפה לא אתן לך להטריף את הבהמה ? הרב ביקש לעיין בשו"ע וקרא לקצב הגס הראה לו ס"ק בש"ך ואמר פה תדקור.. הקצב הבין ונעלם. התורה קבעה לא תקום !!! מי שאין זה מוצא חן בעיניו שידקור את הפסוק אך לא את החבר.

ה. הפסד המחלוקת

סיפר אדם שהשכן מעליו ומתחתיו התקוטטו על איזה נושא כספי גדול מאוד, אני לא התערבתי אינני יודע מה קרה אבל לא הרבה זמן אח"כ הם נפטרו. ז"ל רחמ"ל, איננו ראויים לקשור קישורים אולם על תלמידי ר"ע כתוב בגמ' שמתו בגלל שלא נהגו כבוד זה בזה. מחלוקת זה נורא וה' יצילנו. ונזכה במהרה לבנין בית המקדש השלישי.

עובדות

אומרים שהחיים עצמם הם הסיפור הכי בלתי מציאותי – דמיוני שיש, דוגמאות בלי סוף. כמה זכו לראות נחת בעמלם.

בעלי המוסר אומרים שאילו היה מותר לספר לשה"ר החיים עצמם הם הספר מוסר הגדול ביותר למשל בחז"ל ברש"י בבראשית יקטן ולפי שהיה מקטין עצמו זכה להעמיד כל המשפחות הללו.

הרב נתן אינפלד שליט"א בחוברת חנוך לנער מביא ב' עובדות של מוסר מילד שהכה את חבירו. ומבחור שפגע בבחורה. טובך יביעו שמות עמ' רצ' המעשה שם במג"ש שלא קיבל תלמיד והיו שם קפידות רח"ל. ממחלוקת יוצא נזק לכל הצדדים רח"ל, לברוח ממחלוקת.

מידות טובות

פעם אחת נכנס לחזון איש הרה"ג ר' שריה דבליצקי שליט"א, וביקש ממנו שיתיר לו נדר. ישב שם עוד יהודי, ומרן אמר לו: צא החוצה ותביא עוד אדם אחד, בכדי שנהיה בי"ד ונוכל להתיר לך את הנדר. הוא יצא לרחוב והביא עמו עוד יהודי. מרן הושיבו, שאל על פתח חרטה, ואח"כ אמרו לו "מותר לך" שלוש פעמים. אחרי שגמרו את התורת הנדרים ביקש ממנו מרן שישאר עוד קצת, וכאשר יצא האיש שהביא מהרחוב אמר לו: תדע לך שהנדר שלך לא מותר, ההתרה לא היתה התרה כי האיש

השלישי שהבאת מהרחוב לא יכול להתיר נדרים, הרי הוא לא יודע מה זה פתח חרטה. ולמה בכל זאת הושבתי אותו כאן ועשיתי את עצמי כאילו שאני מתיר לך את הנדר? כדי שח"ו לא אפגע בו בזה שאומר שהוא אינו ראוי להצטרף להתרת נדרים. עכשיו, סיים מרן, תצא ותביא אדם ת"ח ואז אנחנו נתיר לך את הנדר.

כאיש אחד בלב אחד.

ונתתי שלום בארץ

אין לך כלי מחזיק ברכה אלא השלום נגזר על אדם או על דור לקבל שפע ברכה אבל בגלל שאין שלום ח"ו הוא מפסיד הכל. נמצא שהעושה מריבות זו שטות זה כמו אחד שיש לו שעון חדש יקר מאוד והוא זורק אותו מהגג על חבר לא חבר, מה יקרה לחבר איני יודע אולם הוא ודאי יפסיד, אדם שעושה מריבות הרי הוא זורק מעצמו את כל הברכות !!! זה מזכיר את הסיפור של הקנאי והחמדן שבאו למלך והבטיח להם לאחד מה שיבקש ולשני פי שתיים ...

בסוף השמונה עשרה תיקנו את ברכת השלום כעין כלי לצרור את כל הברכות, גם בסוף ברכת כהנים נזכר שלום, לא משנה איזו תפילה, של ר"ה או פורים, הסיום הוא אחד שלום.

במעשה של הלל והגר בגמ' שבת לא: שאמר לו מה ששנוי עליך אל תעשה לחברך. וקשה כיצד מזה יגיע לכל התורה כולה ? [ברש"י שם אומר שהכוונה לרוב התורה שהיא דינים בין אדם לחבירו. אבל בגמ' משמע ואידך פירושא זיל גמור, שהכוונה לכל התורה.]

וצריך לתרץ עפ"י הגמרא בב"ק שהקב"ה נתן לבני נח 7 מצוות וראה שאינן מקיימים והפקיר ממונן לישראל. וקשה מדוע אכן הגוים נכשלו בקיום שבע המצוות ? והתשובה מפני שאדם שחי כגוי קשה לו לשלוט בעצמו, אפילו לעמוד ולשמור את אותן המעט שהצטוו כי אינו חי בחיי תורה. לכך בשביל לקיים מאן דסאני עלך, חייב לשמור את כל התורה כולל ת"ת וציצית ושבת, להיות במסגרת של חיי תורה ומצוות.

וכמו שאומרים שללמוד כל היום יותר קל מללמוד חצי יום כי מי שלומד כל היום אין לו ייצר הרע להתבטל בכלל.

"ויעבידו מצרים את בני ישראל בפרך"

- לחוש את רגשות הזולת.

כידוע, היה שבט אחד שלא נשתעבד למצרים, שבט לוי. בודאי שמה' היתה זאת, אך צריך להבין את המצרים, כיצד נתנו לשבט

שלם להיות חפשיים מהשעבוד, וכי מתוך התחשבות בשבט לוי
עשו זאת?

ואמר על זה ר' יונתן אייבשיץ ז"ל, איצגנינו של פרעה ידעו
שעתיד לקום להם מושיע, וידעו שהוא יהיה משבט לוי. חיפשו
הם עצה ותחבולה לסכל את המזימה, שהדבר לא יצא לפועל.
חשבו ואמרו, לא יתכן שיהיה להם מושיע אלא אם כן יהיה זה
אדם שהוא משתתף עמם בצרה, שהוא ימסור נפש כמו שעשה
משה רבינו, שהוא נושא עם בעול. ואם כן העצה היעוצה היא,
שבט זה יהיה פטור לחלוטין מן השעבוד, והם לא ירגישו על
בשרם את העול ואת הצרות, וממילא בודאי שלא ישתתפו עמם
בצערם.

התכנית אכן הצליחה ואף למלה מן המשוער, לא רק שלא היה
לו למשה שום עול של שעבוד, הוא אף גדל בפלטין של פרעה,
ממש כבן מלך... אך כל זה לא עזר. "ויגדל משה ויצא אל אחיו,
וירא בסבלותם", אומר רש"י "נתן עיניו ולבו להיות מיצר
עליהם!" על אפשרות כזו אכן לא חלמו חרטומיו וחכמיו של
פרעה, שאדם שכל טוב בידו, ולא חסר לו דבר, ירגיש וישתתף
בצערם של אחרים כאילו זו צרתו שלו.. לזה רק יהודי מסוגל!

אמר מורינו בעל ה"איילת השחר" מקובלנו, שכאשר יש צרות
רח"ל, העצה היעוצה היא להתחזק במצוות, ובמיוחד בעניינים

שבין אדם לחבירו, להיות נושא בעול עם חבירו, ולהרגיש את האהבה לשני – באמת.

ראשי קהילה מסויימת בבני ברק שבה חלו כמה תושבים רח"ל, ניגשו אל מרן הגרא"ל שליט"א ושאלוהו האם כדאי יותר להתחזק בתורה או שמא להעניק עדיפות לעניינים שבין אדם לחבירו. הגאון אהרון ליב שטיינמן הציבע בו במקום על הדבר השני, ואף הביא ראיה לדבריו מתוך דברי הגמרא האומרת ש"ואהבת לרעך עמוך – זה כלל גדול בתורה". ראיה שאין פשוטה הימנה, שהבין אדם לחבירו הוא הראש והראשון לכל החיזוקים האחרים.

ואהבת לרעך כמוך

בספר יסוד שורש העבודה (שער א' פרק ז') כתב שמצות ואהבת לרעך אפשר לקיים גם במחשבה כיצד אם ראה או שמע על חבירו איזה טובה הוא שש ושמח בלב שלם ממש, כאילו באה אותה הטובה, הרי קיים מצות עשה של ואהבת לרעך כמוך במחשבה.

לרעך - כמוך

טבע של חנוונים ותגרנים להתחרות זה בזה, ועיני אחד צרה בחבירו, אמר רבי נחומקע מהורודנא, התורה אמרה "ואהבת

לרעדך כמוך", עליך לאהוב את רעדך גם אם הוא כמוך, אותו חנות
ואותו מסחר, כי הרי "אני ה'" הנותן פרנסה לכל אחד ואחד, לך
ולחברך יחד.

לתת לכל אחד מחדש הרגשה טובה !!

על זהירותו של רבי יצחק אלחנן בכבוד חבירו הובא בדרך עץ
חיים (עמוד 508) מעשה באחד שהגיע זמנו להתייצב לצבא והיה
חשש גדול שהוא יגויס ולא ישתחרר, אף רבי יצחק אלחנן טיפל
בשחרורו והיה מודאג ביותר מענין זה. באחד הימים ישב רבי
אליהו ברוך קמאי כדיין ביחד עם רבה של קובנה. לפתע דפק
מישהו בדלת, הכניס את ראשו פנימה ובישר מתוך התרגשות
רבה "משה שוחרר מן הצבא". תודה לך על בשורתך הטובה,
ברכה והצלחה יחולו על ראשך, איש טוב מבשר טוב, יישר כחך
ששמחתני, השיב רבי יצחק אלחנן למבשר.

לא עברו אלא כשתי דקות, שוב דפק מישהו בדלת הכניס את
ראשו פנימה ובישר: רבי, משה שוחרר מן הצבא. רבי יצחק
אלחנן, כאילו לא ידע זאת חזר ואמר אף לאדם זה: תודה לך על
הבשורה הטובה, ברכה והצלחה יחולו על ראשך, יישר כחך
ששמחתני.

כך חזר הדבר ונשנה כחמש עשרה פעמים ורבן של כל בני הגולה הודה לכל אחד מן המבשרים כאילו הוא זה אשר ממנו שמע את הבשורה הטובה לראשונה.

להטיב לאחרים

המיטיב לאחרים, לבסוף יטיבו לו והמשילוהו: פעם אמר הזבוב אל הדבורה: - מקנא אני בך, אחותי, על עקצך שיש בך, כי על כן ייראו מפניך בני האדם ויכבדוך! בקיץ הם מעמידים לך כוורת בין פרחים ושושנים ונטיעות יפות ובחורף הם מכניסים אותך אל ביתם ושומרים אותך מפני הצנה.

ענתה לו הדבורה: גם לצרעה עוקץ כעוקצי - וכבודה אינו גדול מכבודך, אמור מעתה, שלא על עקצי מכבדים אותי האנשים, אלא על דבשי שבו אני מכבדת אותם.

חסד באכילתו

האכילה שעל השלחן נחשב כקרבן ע"ג המזבח, אם אדם הוא טוב ומיטיב ומאכיל שם עניים, ולכן אמרו בברכות (נה, א) "עכשיו שאין בית המקדש קיים אדם מתכפר ע"י השלחן" וביאר רבנו בחיי בפרשת תרומה "ומנהג חסידים שבצרפת שעושים משולחנם ארון לקבורה. להורות כי האדם לא ישא מאומה בידו. ולא ילוונו בעמלו כי אם הצדקה שעשה בחייו

והטובה שהוא מיטיב על שלחנו. ולכך אמרו רבותינו זכרונם
לברכה (שם נד, ב): המאריך על שלחנו מאריכין לו ימיו ושנותיו"
(כי מתוך שמאריך על שולחנו עניים באין ומתפרנסים, רש"י).